

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5.20, za pol leta K 2.60, za četrt leta K 1.30. Posamezna številka 10 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja. Pošiljatve na uredništvo in upravništvo: Ljubljana, Selenburgova ulica št. 6, prvo nadstr.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostolpnimi petimi vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokr. — Za razne izjave itd. stane peti vrstica 24 vin. — Reklam. so pošt. ine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Narodno gospodarstvo po vojni.

Industriji vseh dežel kaj živahno razpravljajo o vprašanju, kako se bo razvijalo narodno gospodarstvo po vojni. Vojna je gospodarske razmere tako silno spremenila, da ni pričakovati, da bi se vojno gospodarstvo zopet spremenilo v normalno gospodarstvo brez vsakršnih težkoč. Umevno je torej, da podjetniki že sedaj premišlujejo, kako bi ravnali najboljše po vojni. O tej stvari je predaval dne 15. maja 1916 profesor Franc Eulenburg (Lipsko) na zborovanju delegatov centralne zveze avstrijskih industrijcev. Profesor je v minulih dveh letih večkrat dokazal, da pojmuje nekoliko globlje gospodarske razmere evropskih dežel, zlasti pa pozna narodno gospodarstvo Nemčije in Avstro-Ogrske. Njegovi nazori glede tega, kako se gospodarsko najbrže razvije industrija in finance po vojni, so zanimivi tudi za delavce.

Največji vpliv na gospodarstvo držav bodo imeli nedvomno izredno zvišani državni dolgovi. Dolgovi vojujočih vevlasti, ki so znašali pred vojno okoli 100 milijard, so se med vojno več nego podvojili. Naslednja števila navajajo državne dolgove pred vojno in med vojno najeta nova posojila do konca leta 1915:

	Dolgovi prej	Vojni dolgovi
	milijard	mark
Nemčija	20	40
Avstro-Ogrska	10.8	25
Francija	27.6	35
Anglija	14	50
Rusija	19.4	45
Italija	10.2	10
skupaj	102.—	205.—

Te vsote so se od takrat še povečale, zakaj na Angleškem, v Franciji in Nemčiji so napravili nove dolgove v obliki vojnih posojil. Pridejo pa k tem izdatkom še izdatki za opustošeno ozemlje in odškodnina za uničeno zasebno lastnino; potem izdatki za oboroženje in nadomestilo za uničeni vojni material. Velike vsote bodo potrebne za penzije, za vojne pohablence, za oskrbo vdov in sirot in podpiranje uničenih eksistenc.

Kako naj se zberejo te vsote, da se ne ugonobi narodno gospodarstvo? Dve poti sta: 1. prihranitev marsikaterih izdatkov in 2. viri novih prejemkov. K 1: Ves luksuz in razkošje v izložbah in po stavbah se mora opustiti, »da bo imelo že občinstvo dober zgled«. Dalje zahteva Eulenburg »varčevanje pri nepotrebnem pisarjenju, predvsem pri velikem osoblju.« V Avstriji ni majhna škoda za javno upravo, da je število uradnikov preveliko. Po zadnjem ljudskem štetju je znašala skupina neproduktivnih elementov, ki jih je treba preživljati v državi in vojski, to so uradniki, častniki, odvetniki, zdravniki itd., sedmino vseh pridobitnih slojev. Osebnostna potrebščina znaša na leto eno milijardo kron, katere bo se dalo prištediti vsaj četrtino.

K 2: Poleg prihrankov na izdatkih se morajo zvišati prejemki potom novih davkov. V tem primeru svari Eulenburg pred uvedbo bremen, ki bi ovirala industrijo, in svari zlasti, da bi bolj obdavčili boljše dočala podjetja na korist slabše dočim.

Na drugi strani pa zahteva ureditev s socialnega stališča: »Obdavčenje po zmožnosti in pravičnosti, prizanašanje slabotnejih in gospodarsko itak bolj obremenjenih oseb, zmožnejši bodo morali več plačevati nego manj imoviti. To je ob sebi umljivo v dobi socialne misli in po tem se bomo morali ravnati tudi v bodoče«. — S tem namigava Eulenburg, da morajo sedaj nositi več bremen slabotnejši nego zmožnejši. To so socialni demokrati vedno naglašali, a se jih dolži hujskanja.

Glede davkov navaja Eulenburg različne predloge: Zvišanje dedinskega davka, osebne dohodnine, pri čemer naj se pusti davka prosta meja, v Avstriji 1600 kron. Ta meja znaša na Saksonskem samo 400 mark, na Pruskem 900 in na Angleškem 2600 mark.

Dalje se zavzema Eulenburg za uvedbo monopolov. Izraža se o tem jako svobodno. Naj jih imenujemo že »državnosocialistične« ali »državnokapitalistične«, to njega ni briga, glavno je, »da s tem doseže resnični gospodarski napredek in finančni prebitok, ki ne bo prehudo obremenjal.« Najprej pride v poštev monopol produkcijskih pomočkov in stvari za dobavljanje sil, to so premog, dušikova gnojila, mineralna olja in elektrika. Potem pride monopol za razblijive in nasladne stvari, to so tobak, špirit, užigalice, svetilno olje in smodnik. Omeniti bi bilo še monopol lekarn, za petrolej in končno monopolno prodajo žita. Vse te stvari, misli profesor Eulenburg, to so one obrti, ki so že močno kartelirane in so že itak koncentrirane v peščici rok, bi bile najbolj pripravne za državni monopol. Uvede naj se pa le tam, kjer bi bilo to splošno koristno, ali vsaj ne škodljivo, kjer bi bil narodnogospodarski napredek, kjer kažejo veliki prejemki, ne da bi se bilo treba preveč zadolžiti. Kjer pa ni pričakovati napredka, naj se uvedejo »obvezni karteli«. To so karteli, ki se ustanove na zahtevo države, a država nima nikršnega vpliva na poslovanje. Za obvezno karteliranje smatrajo zrelo železarsko industrijo, industrijo za apno, opeko, oglje, baker in pavolo.

Vse to naj bodo pomočki, da si država ustvari nove vire prejemkov. Eulenburg zahteva strogo trgovsko poslovanje. Razločuje med birojem in kontorjem. V biroju se opravlja delo birokratsko, v kontorju pa trgovsko. Trgovsko upravo imenuje Eulenburg, če se v nji kar najbolj štedi s časom in delovnimi močmi. »Navaditi se bomo morali dobro gospodariti s časom in ponaglitu naše delo, da z intenzivnim delom nadomestimo to, kar moramo pridobiti za državo«. In na drugem mestu pravi: »Zaostale obratne oblike, potratno delavskih moči in časa kakor tudi sirovin in produkcijskih pomočkov v interesu celote, ne bomo smeli več dopuščati«.

Vsa ta navodila nam pričajo, da pridejo po vojni za delavstvo še naporejši časi nego so bili pred vojno. Toda čakati moramo, da se množica delavstva vrne domov; tudi ti imajo svoje nazore o teh vprašanjih in smejo ziniti besedico o njih.

Glasovi miru.

Francoski socialist Costadau ni edini, ki je pripomogel, da prihaja hrepenenje po miru na Francoskem do izraza prav krepko. Tudi v francoskem časopisju, ki, v nasprotju z našim avstrijskim, sme poročati vsaj deloma o nadah in željah ljudstva, so bile priobčene take izjave, in celo vojni prijazni, da ne rečemo naravnost vojnofantični listi, kakor so »Temps«, »Journal« itd., opominjajo na pamet, in se trudijo, da bi oslabili in odpravili propagando vojnih hujskačev, češ, da treba Nemčijo uničiti. Tako prihajajo tudi francoski časopisi do prepričanja, da bi bilo najbolje, če bi sklenili mir z Nemčijo, po katerem je izključena vsakršna aneksija, zlasti ker vedo, da tudi Francija ne zahteva niti pedij zemlje. Glasovi miru se že množe na Angleškem, čeprav tukaj kakor povsod drugod, tudi na Francoskem branijo umetno, da bi se ti glasovi razkrili, in sicer v svobodnih državah manj potom cenzure kakor potom vojnohujskaške agitacije. Kljub temu je nedavno na navadno govornico, da je skenjen mir, v nekem majhnem angleškem mestu bila prirejena velika slavnostna demonstracija z zastavami, katere se je udeležilo nekaj tisoč ljudi! Zoper take nepričakovane dogodke, po katerih se izraža ljudsko mnenje, pač ne more nastopiti nobena sila, ne cenzura, ne varnostni organi.

Pa tudi v Nemčiji se množe izjave za mir. Tako je nedavno princ Aleksander Hohenlohe objavil v »Neue Züricher Zeitung« članek, v katerem pravi spočetka, da je skoro otroško govoriti o miru, ker gre za prodirajoči in razdirajoči elementarni dogodek. Vendar, kdor more molče in brez sočutja gledati te sistematiške priprave k samomoru Evrope, ta nima ne srca ne vesti. Zakaj vsak dan se more rešiti toliko in toliko mladih, krepkih, nadejanih ljudi pred smrtjo. Stara mirovna tehnika ni več porabna. O tem se pač nihče ne bo prerekal, »da ob koncu te vojne ne more biti ne pravih zmagačev ne pravih premagancev«. Če je pa temu tako, potem ta vojna ne more končati drugače, kakor s kompromisom ali pa s popolnim uničenjem udeležencev. »Da se nahaja povsod, pri vseh vojujočih narodih«, nadaljuje nemški princ, »brez izjeme, kljub bojevitim frazam njih voditeljev in državnikov, globoko hrepenenje po miru, po »častnem miru« seveda, to je tako gotovo, da ni treba o tem niti besede«. Vse vojske so se hrabro borile. Ali »se more povečati njih slava; ali more biti mir častnejši, če se žrtvuje še nekaj milijonov ljudi, poruši še nekaj vasi in mest, spremeni še nekaj zemlje v puštinje, na katerih desetletja ne bo več rasla trava, če se pomnože dolgovi, ki bodo tlačili rodove, še za nekaj milijard in bo konec morda bankerot Evrope?« Princ išče izhoda. Prosi papeža in prezidenta Wilsona, da naj se zedjnita za »skupno rešilno delo«. Toda čuti tudi sam, da tam ni moči, ki bi zadržala s polno paro drveči brzovlak. Za to mu najbrže tudi ne gre. Hoče namreč povedati svoje mnenje, povedati vsemu svetu, ki naj potem vpliva sam na pravo rešitev.

Proti socialni demokraciji v Italiji.

V Italiji so pričeli izredno živahno agitacijo proti socialni demokraciji. Nedavno so bili namreč zaplenili mirovni oklic neke socialistične mladinske skupine v Rimu in zaprli sodruge, ki je nanje letel sum, da so povzročitelji. Vladni režim nastopa od takrat izrečneje in ostreje proti stranki. Še bolj predrzno, naravnost smešno pa pretirava omenjeni dogodek meščansko, zlasti nacionalistično in intervencionistično časopisje ter hujška divje proti socialni demokraciji in govori o obračunu s stranko, kar ji je sedaj v vojnem času in ob izjemnem stanju lažje nego sicer. Buržvazija meni, da je socialna demokracija nevarna nacionalnemu bloku. Italijanska socialna demokracija se zaradi nastale vojne, izvzemši nekaj odpadnikov, po novih izkušnjah vojne ni dala spreobrniti. Od tod ljuto sovraštvo italijanskega meščanstva do stranke, ki deluje za mir ter ovira in ogroža delo nacionalistične vojne politike. Zdi se jim, da je sedaj prišel trenutek, ko bodo zadali socialistom smrtno rano. Vodstvo pri tej gonji so prevzeli »demokratiški« in reformistiški listi. Desnica in zmernejše stranke so v tem boju previdnejše ter prepuščajo boj meščanski demokraciji, ker imajo same slabe izkušnje v prejšnjih bojih s socialisti. Gonjo so pripravljali že dalje časa. Saj je »Avanti« že večkrat poročal o zapiranjih sodrugov, o pravih proti njim in o njih preganjanju. Po poročilih iz Rima je povzročitelj te gonje minister Orlando, ki je nekdanj simpatiziral s socialisti, a sta ga sedaj Salandra in stranka reformistov pregovorila, da je pričel s preganjanjem socialistične stranke. Rimski dopisnik razpravlja v članku »Avantija«, kako naj stranka nastopi proti tej gonji. Ali naj postane pasivna, ali naj protestira, ali naj ostane v defenzivi? Rešitev celotnega problema je težavna in pisatelj se omejuje le na nekaj nasvetov. Ali je res — vprašuje —, da socialna demokracija spričo nove situacije še dalje sodeluje z meščanstvom v občinah pri upravi? Socialna demokracija žrtvuje tem nalogam svoje najboljše moči; te koristijo končno le vojni in nasprotnikom, edino ti imajo koristi, do čim zadeva napor za dobrobit množic povsod na odpor. Predvsem pa je treba, da so ob času, ko je omejeno izražanje misli, zatirano časopisje in ko v Rimu, na sedežu vlade vedno nevarno spletkarijo in kujejo grde načrte, člani parlamentarne skupine največ zbrani v glavnem mestu, ker jim bo le tu mogoče kaj pozvedeti o namenih nasprotnikov in ukreniti korake proti njih spletkam.

In če se tudi vlije ploha, ki preti socialni demokraciji, socialno demokracijo ne bo našla nepripravljeno. Že dolgo je pripravljena na napad in hladnokrvno se bo sedaj branila. Očividno je že bilo, da pride do tega; zakaaj v tej novi vojni se uresničuje le stari program nacionalističnih in intervencionističnih skupin: razširitev vojnega ozemlja na zunaj in združitve vseh sil k boju proti notranjemu sovražniku. »Avanti« pravi v svojem članku, da hočejo socialno demokracijo za dobo vojne izključiti iz narodnega življenja. Dej grožnje so uresničili s tem, da so pozapri izdajatelje mirovnega oklica, nadaljni korak pa bode odredbe proti socialističnim poslancem in preganjanje časopisja. To vsaj zahteva »Secolo« in drugi meščanski listi.

Proti temu programu meščanstva priobčtuje »Avanti« svoj program: »Pričakujemo«, pravi, »da se grožnja uresniči. Ni prvič, da nastopimo proti nasprotniku. Vse take akcije so imele vedno enak uspeh. Kar se ni posrečilo Crispiju, Rudinu,

Pellouksu, se ne posreči tudi ne Bissolattiju, čeprav sodeluje v nacionalističnem ministrstvu. Tako nas tudi sedaj ne bodo prisilile nobene grožnje, nobena nasilstva, da bi zatajili svoje ideje, ali nas ovirale, da ne bi storili svoje dolžnosti in izvršili svojo socialistično nalogo. Kar smo bili pred vojno, to smo in ostanemo med vojno. Povedali smo vedno jasno svoje mnenje in nismo skrivali nobene svoje misli«. Članek sklepa z besedami: »Naj magari pride socialistom sovražna gonja; mi bomo zaklicali nje povzročiteljem to, kar smo povedali Salandru, ko nam je lučal v lice svoje pušice: »Storite, kar vam drago!«

Svetovna vojna.

Z majhnimi presledki se vrše vedno ljuti boji na vseh glavnih bojnih črtah.

V sedmi soški bitki nam je izborna služila okolnost, da se je bila naša bojna črta zožila od 17 na 12 km. Na to frontno širino 12 km so vrgli Italijani vso svojo tretjo armado, 20 infanterijskih brigad, 1 kavalerijsko divizijo, 15 berzagljerskih bataljonov. Ogromna oborožena sila okoli 180.000 mož se je vrgla na mali odsek, na milijone strelcev iz stotin topov je obsulo naše vojake, cilj sedme bitke je bil: Trst! Z zavojevanjem Komenske planote je hotel Cadorna dobiti Trst. Z dveh strani je hkratu napadel, z dveh strani je hotel zajeti Komensko planoto, severno med Lokvico in Vipavsko dolino, južno iz doline pri Brestovici. Frontalno je moral napasti, zato pa so izgube tretje italijanske armade toliko hujše in namen napada ni bil dosežen.

Grozovita je bila sedma bitka na Primorskem z Italijani, kakor smo že poročali zadnjič. Po presledku par dni so jeli Italijani zopet obstreljevati z artiljerijo, metali mine celih osem dni, da bi razbili avstrijske pozicije. Že med obstreljevanjem so napadali na več krajih tudi pešci. Ko je pa mislil vojvoda d' Aosta, da je artiljerija dovolj pripravila tla za splošni napad, je navalila ogromna množica italijanske vojske na črti od Mirenskega grada do Dobrdoškega jezera na avstrijske postojanke, hoteč prodreti na Komensko planoto. Napadu se je uprla avstrijska infanterija in artiljerija ter ga popolnoma zavrnila. S strelivom so Italijani tako razsipali, da so na primer ob Dobrdoškem jezeru, črto dolgo le poldrugi kilometer, obsuli s 1500 granatami in v dveh urah oddali 2000 topovskih strelcev na eno samo stotnijo. Artiljerijska priprava za ta glavni napad je bila najhujša od vseh dosedanjih. Za to osmo soško bitko so se pripravljali Italijani nad tri tedne. Napad je izvršilo 20 infanterijskih brigad, 15 berzagljerskih bataljonov in ena kavalerijska divizija, torej skupaj okoli 175.000 mož.

Iz vojnoporočevalskega stana poročajo po neki statistiki, da imajo Italijani od izbruha vojne mrtvih 11 generalov, 110 polkovnikov in podpolkovnikov, 173 majorjev, 927 stotnikov, 799 nadporočnikov in 2490 poročnikov. V času od 15. do 30. septembra t. l. je padlo: 7 polkovnikov in podpolkovnikov, 5 majorjev in zraven 9 stotnikov, 40 nadporočnikov in 77 poročnikov.

Na ruskem bojišču divjajo boji dalje. V severnem delu ostajajo Rusi v defenzivi, v Voliniji in v Galiciji pa napadajo v presledkih z vso ljutostjo. V ruski vojski se opaža izredna utrujenost in potrlost; taka poročila prinašajo tudi ruski ujetniki. Znatnih uspehov ruski sunki in kanonade niso imeli. Nasprotno so imele zabeležiti na tej fronti uspeh nemške čete, ki so zasedle zadnje dni zopet dve vasi.

Odločilnejši so pa boji na Sedmograškem proti Rumunom. Zadnjič smo poro-

čali, da so Sibirj (Hermanstadt) osvojile zopet čete osrednjih držav. Sedaj so zavzele tudi Braševu (Kronstadt), kjer so ujele precej Rumunov in zajele mnogo vojnega plena. Vojno poročilo pravi, da je bilo ujetih pri Braševu 1175 mož, zajetih 25 topov, med njimi 13 težkih, mnogo municijskih voz in orožja, 2 lokomotivi ter nad 800 železniških voz, večinoma obložnih s provijantom. Poražena rumunska armada se umika v hribovje. Rumunska bojna črta je v celoti na Sedmograškem omajana ter se umika proti meji. V južnih okrajih med Aluto in Oršavo so izpraznili, več okrajev, boječ se, da prodro vojaške sile centralnih držav na rumunska tla.

Vojni poročevalci pravijo, da se bodo Rumuni odločno postavili v bran v gorovju severnoizhodno od Alute; vojno poveljstvo pa naznanja, da so pripravljene dalekosežne akcije.

Ob Dunavu so zasedli Bulgari nenadoma otok Zimnico ter ujeli posadko 280 mož in zaplenili 6 topov.

Nekoliko živahneje je postalo zopet bojevanje v Macedoniji, to je na balkanskem bojišču. Položaj na macedonski fronti zbuja pri ententi največjo pozornost. Ententa bi rada, da si Srbi privojujejo Bitolj (Monastir), kar bi jih bolj opogumilo. Tako piše na primer o tem italijanski »Corriere della sera« po poročilih iz Pariza:

Z največjo napetostjo zasleduje francoska javnost dogodke pri Bitolju. Nespetno pa bi bilo misliti, da bo macedonsko gavno mesto prav kmalu osvojeno; ni namreč izključeno, da se pred Bitoljem razvije dolgotrajni pozicijski boj. Na fronti od Prespanskega jezera do višin severno Ostrovskega jezera stoje v boju francoske, ruske in srbske čete, v centru se borijo Italijani, Angleži in Francozi, na vzhodni krilu ob Strumi se nahajajo izključno le Angleži. V Epiru izkrcani Italijani bodo najbrž udarili na Korico.

Po tem poročilu soditi, bo balkanska ekspedicija precej dolgotrajna, če ne pride prej do miru. O uspehih pa »Corriere della sera« ne poroča, kar dokazuje, da se napori entente niso obnesli.

Grčija je v starih škripcih. Ententa zaseda pristanišča, neti Venizelosov upor in ravna tako, kakor da ne reflektira več na sodelovanje Grčije, kar pa je neverjetno. Ententa skuša najprej z nasilstvom zatreti opozicijo proti sebi in potem zahtevati, da se Grčija vda. Razna poročila trde celo, da zasede ententa tudi grško glavno mesto Atene.

Na Grškem dobe novo vlado, ki pa najbrže tudi še ne bo prijazna ententi. Predsednik bo profesor Lombroso.

Na francoskem bojišču trajajo ljuti boji v presledkih. Zlasti hudi boji se vrše med Ancro in Sommo. Velika ofenziva, ki traja že silno dolgo ni mogla prebiti nemške fronte. O tej ofenzivi piše »Tagesanzeiger«: Zadnje dni prihaja francosko časopisje vedno bolj do spoznanja, da so napadalne možnosti na zapadni fronti vedno manj verjetne. Videti je, da so bili zadnji boji zamišljeni kot vrhunec onega, kar zmore ententa ter da so Francozi in Angleži z absolutno gotovostjo računali s prebitjem nemške fronte.

Iz Curiha pa poročajo, da stojita Verdun in Reims zopet v najhujšem topovskem ognju.

V zadnjem času so začeli Nemci s postrežno podmorsko vojno. Prodrli so s svojimi podmorskimi čolni do ameriške obale in v Severno morje ter potopili mnogo trgovskih ladij. Jako verjetno je, da pride med Zedinjenim državam in Nemčijo do novega spora, kakor namigavajo listi entente in tudi ameriški.

Na drugih bojiščih ni posebnih dogodkov. Edino važnejše poročilo je to iz Perzije, kjer so Rusi zapustili glavno mesto Teheran ter se umaknili precej daleč proti severu, odkoder hočejo pričeti nove operacije.

Domači pregled.

Vse naročnike »Delavca« tem potom opozarjamo, da se pri dopisih ozirajo na novi poštni tarif, da nam tako prihranijo nepotrebne izdatke.

Vojne kuhinje so se precej udomačile. Silna draginja in težavna dobava živil sta napotili javne korporacije, da so se jele baviti z ustanavljanjem vojnih kuhinj. Prvotni namen teh kuhinj je bil preskrbovanje siromašnejših slojev s ceno in povsem preprosto enotno urejeno kuhinjo. S tako uredbo pa ni bilo ustrezno vsem, ker nekaterim ni ljuba gneča, drugi pa rajši obedujejo pri pogrnenih mizah kot sladkosnedi nekoliko boljšo pičo in ob udobnejši strežbi. Zato so snovatelji vojnih kuhinj jeli razmišljavati, ali morda ne bi bilo primerno, če bi imela vojna kuhinja več razredov: za »navadne« in za »boljše« ljudi. Razredi naj bi se razlikovali po ceni za jedila in po strežbi. K temu razvoju vojnih kuhinj pripominjamo, da je ta razvoj nekoliko neopravičen, zakaj namen vojnih kuhinj ni ustvarjati razrede. Vojna kuhinja mora biti ideal skupne kuhinje ter tako urejena, da je vsakdo postrežen zadovoljivo. Razredom pri vojnih kuhinjah ni vzrok potreba, marveč le predsodek družabne razmere. Nekateri ljudje so res taki, da zahtevajo svoj »razred«. Če se s tem ljudem že ustreže, so dolžni tudi posebno postrežbo plačati sami, a bojimo se, da dovaja taka delitev do preziranja drugih gostov. Vojna kuhinja mora biti dovolj prostorna, kuha pa mora biti enotna, strežba preprosta, higijenična in vsi gostje morajo uživati enako gostoljubje. Kdor porablja te moderne ustanove iz potrebe, ta bo zadovoljen z upravljanjem po navedenih načelih; kdor pa ne, ta si more jemati hrano na dom. Ideal vojne kuhinje je enotnost, a ne iz kaprice, marveč zato, ker je le v taki kuhinji mogoča enakomerna strežba in iz ekonomskega stališča, ker je le v enotni kuhinji tudi mogoča največja varčnost z upravo, živili in kurivom. Delavstvo je od nekdanj zagovarjalo skupne ali delavske kuhinje, le žal, da so jih delavci premalo snovali. Sedaj, ko je dragocena vsaka drobtina živila, je pač primerno, da se vojne kuhinje odločijo za najbolj racionalno obliko skupne kuhinje, naj so že občinske ali pa drugačne.

† **Sodrug Jazbec Luka.** V teku kratke dobe je pobrala smrtna kosa že drugega sodruga v Tržiču. 6. oktobra je umrl sodrug Luka Jazbec. Pokojni si je nakopal bolezen v vojaškem službovanju. Bil je dolgo časa na Ruskem in nato v Albaniji, odkjer je prišel domov na dopust. Imel je 14 dni dopusta, a že tretji dan, ko je bil doma, je legel. Bolezen ga je trla skoraj šest tednov, potem ga je rešila smrt vsega trpljenja. Rajni sodrug Jazbec je bil šofer v tržiški predilnici. Kot delavec je bil vesten in energičen in v naših organizacijah vedno zanesljiv in zvest sodrug. Silno težko bomo pogrešali delovnega sodruga. Jazbec zapušča ženo in dva otroka. Njegov pogreb je dokazal, da je užival sodrug Jazbec veliko ljubezni med tržiškimi delavstvom. Bodi vrlému sodrugu ohranjen lep spomin!

Češka socialna demokracija je sprejela na svojem sestanku v soboto dne 7. t. m. resolucijo, ki je za sklicanje državnega zbora.

Krščanski socialci so imeli posvetovanje in so se izrekli za sklicanje državnega zbora s pridržkom, da bo zborovanje potekalo v določenih mejah.

Gospodski zbornici je grof Stürgkh na izraženo željo gospodske zbornice, da naj se skliče državni zbor, pojasnil svoje stališče in prepričal zbornično gospodo, da spričo težkoč ni mogoče sklicati državnega zbora, da si je grof Stürgkh načelno sam za parlamentarno delovanje in volitev delegacij. Če so Ogrji to spravili v državnem zboru v razpravo, so se s tem umešavali v notranje stvari te državne polovice, kar grof Stürgkh odločno zavrača.

Rudečo knjigo o Rumuniji je izdalo ministrstvo za zunanje stvari, v kateri opisuje diplomatične dogodke pred vojno napovedjo.

V rusko vojno ujetništvo je prišel sodrug Anton Letnar, vodja konsumne pekarnice v Šiški, ter dolgoletni član pekarske organizacije. Tako se nam poroča.

Zvonove v vojne namene so sneli v Ljubljani pri Šentjakovski in Šentflorijanski cerkvi.

Predeljene dvekronske bankovce sprejemajo in zamenjajo tudi poštni uradi.

Izvoz suhih gob s Kranjskega je dovoljen.

Oderuško navijanje cen. Na Dunaju so zaprli lastnico protokolirane tvrdke »Agrikola«, neko Berto Löw. Ta je dobila meseca septembra iz Budimpešte 344.170 jaje, pa jih je skrila v Marijinih varih, da bi jih pozneje, če se podraže, spravila na Dunaj. Tudi je ta tvrdka dobivala vsak dan več sto litrov mleka z Ogrskega, pa jih ni razprodala na drobno, nego jih dalje prodala eni sami tvrdki. Tudi prokurista te tvrdke, ki je poleg tega še kavarnar, Morica Löwyja, so zaprli. Enaka usoda čaka še nekaj drugih oseb.

Razglas o nabiranju divjega kostanja, želoda in žira na Kranjskem. Okrepitev gospodarskega položaja, ki je potrebna za zmogovito vojevanje, nas sili, da čim največ izrabljamo vse gozdne sadeže, porabne za prehranitev vojske in prebivalstva. Ne glede z ministrskim ukazom z dne 28. septembra 1916, drž. zak. št. 330, odreditev prometa z divjim kostanjem, želodom in žirom je radi tega odredila c. kr. deželna vlada dogovorno s c. in kr. 5. armadnim poveljstvom (Ou.-Abt.) nabiranje teh gozdnih sadežev, da bi se iz njih izdelovalo olje, ter se obrača v ta namen do vseh zemljiških in gozdnih posestnikov, prav tako vobče do prebivalcev dežele Kranjske z münim pozivom, naj nabirajo divji kostanj, želod in žir ali naj ga dovolijo nabirati ter ga oddajati nabiralnicam, določenim za prevzemanje. Za 100 kg čiste teže, zrelega, zdravega sadeža, brez primesi prsti ali listja, se bodo plačevale v gotovini ali proti potrdilu te-le cene: Za divji kostanj 20 K, za želod 35 K, za žir 85 K. Prevzame se vsaka, tudi najmanjša množina; vsakomur je dano na prosto voljo, da vreče, potrebne za dopošiljatev, po najbližji c. kr. orožniški postaji brzojavno zahteva pri c. in kr. vojaškem oskrbovališču v Ljubljani. Nakup, oziroma, prevzem tega gozdnega sadeža je na Kranjskem poverjen: 1. c. in kr. vojaškemu oskrbovališču v Ljubljani (Cesta na Kodeljevo), 2. vsem c. in kr. vojaškim oddajališčem živila na Kranjskem, 3. c. kr. okrajnim glavarstvom dodeljenim kmetijskim častnikom.

Krompirjev sir. V gospodinjstvu, kjer je mnogo otrok, torej vedno dosti lačnih in praznih želodcev, je krompirjev sir posebne vrednosti, ker je prvič jako dober in drugič, ker se jako počeni da napraviti. Pet kilogramov belega močnatega krompirja se skuha, potem olupí in pretlači. K temu se primeša 1 kg kislega mleka in nekaj kumne. Kislo mleko mora biti prav gosto in ne vodeno. Ta zmes naj se potem dobro zmeša ter poletí dva, pozimi pa

štiri dni pusti stati v kleti. Po preteku tega časa naj se dobro unefe ter razdeli v kose, ki nj se nalože v košarico ter dobro pokrijejo, da ne pride prah ali mrčes do njih. Posuše naj se potem v zraku v senci in nato shranijo v kleti, v kakem nalašč za to pripravljenem loncu. V 14. dneh je sir dober za uživanje.

Svetovni pregled.

»Vorwärts« v Berlinu zopet **ustavljen.** Glavno glasilo nemške socialne demokracije berlinski »Vorwärts« je bil zopet ustavljen.

Uspeh nemškega vojnega posojila. Iz Berlina poročajo, da je bilo podpisanih več kot 10 in pol milijard petega nemškega vojnega posojila.

Vojne doklade invalidnim in bolnim rudarjem v Nemčiji. Društvo rudniških posestnikov na Nemškem je sporazumno z delavsko organizacijo dovolilo do rente upravičenim invalidom, vdovam in sirotam ter bolnim, za delo nesposobnim rudarjem, vojne doklade. Vojna doklada znaša za invalide 5 mark in za vsakega svojca izvzemši ženo, 75 pfenigov do najvišjega zneska 8 mark. Za vdove 4 marke in za vsakega otroka 75 pfenigov do najvišjega zneska 7 mark. Tudi bolnim članom se dovoljuje vojna doklada, če imajo štiri, oziroma pet otrok. Invalidu se plačuje doklada le, če nima na mesec več nego 65 mark prejemkov in nadaljni svojec 10 mark, vdova 44 mark in vsak otrok 10 mark. Te doklade je sklenilo v Nemčiji podjetniško društvo. Pri nas pa so avstrijski rudniški posestniki razglasili, da bodo dosedaj tedensko izplačane draginjske doklade računali odslej po šitah in da bolniki ne bodo več dobivali doklad k bolniščinam. Več pač tej vesti ni treba dostavljati.

Vojna industrija v Italiji. Listi javljajo, da so tovarne za izdelovanje topov in vojnih priprav v Genovi zvišale delniški kapital od 30 do 45 milijonov lir in povrh izdale še za 25 milijonov lir obligacij. Iz tega sklepajo listi, da se Italija pripravlja za daljšo vojno.

Bissolattijeve izjave o Italijanih in Jugoslovanih. »Basler Nachrichten« poročajo iz Pariza: »Matin« navaja razgovor z Bissolattijem. Bissolatti je izjavil, da je vojna proti Nemčiji v Italiji jednako popularna kakor vojna proti Avstriji. Smatra se za osvobodenje za vso Evropo. Bissolatti je izrazil željo, da se z Jugoslovani sklene zveza, kajti Italija, ki je toliko trpela vsled podjarmljenja, niti najmanj ni voljna, da vstvari irredento, ki bi bila proti Italiji naperjena.

Ruske izgube. Rusi so izgubili od 1. junija 1916 dalje mrtvih, ranjencev in pogrešancev 1.668.970 mož in 80.230 častnikov. Tako poročajo kijevska poročila.

Iz Valone prodirajo Italijani v Epir, da se združijo v Sarraillovo vojsko.

Konferenca socialne demokracije na Danskem. Danska socialna demokracija je sklicala 2. t. m. svoj 16. kongres. Konferenca se je udeležilo 52 odbornikov, 279 delegatov (med njimi 5 zastopnikov strokovnih organizacij). Glavno vprašanje je bilo, ali naj se socialna demokracija udeleži vlade ali ne, ker to skoro zahteva sedanji položaj glede na Izhodno indijsko otočje in nevtralnost Danske. V javnosti je zmagalo načelo, da treba poklicati v vlado, če se hoče prebiti nastalo krizo, stranke, ki niso zastopane v vladi, to so socialni demokrati, konservativci in kmetiška zveza. Kongres je sprejel dotično resolucijo s 293 glasovi. V vlado stopi kot minister sodrug Stauning. To je prvi socialno-demokratski minister v škandinavskih deželah, ki vstopi v meščansko vlado. Med dvanajstimi drugimi ministri ne bo

sicer mogel kot edini delavec odločevati, toda vplival bo, da se bodo povsod upoštevali delavski interesi. Stauning bo ostal tudi na tem mestu socialno-demokratski minister, ki ne bo pozabil na program. Sodrug Stauning je star šele 42 let, je učenc ustanovitelj danske socialne demokracije Petra Knudsen. Ko je leta 1910 postal ta župan v Kodanju, je bil izvoljen Stauning predsednikom stranke. Folketingu (državnemu zboru) pripada že od leta 1906.

Amerika in nevtralne države. »Daily News« poročajo iz Washingtona, da se je hotela švedska vlada pogajati z ameriško vlado glede protesta nevtralnih držav proti angleški morskimi zapori. Ameriška vlada je odgovorila, da se drži svoje stare navade, da ne sklene z nikomur nobene zveze proti kakšni državi.

Nemški državni kancler Bethmann-Hollweg je dobil nasprotnika v nemških nacionalnih radikalih, ki silno agitira proti njemu, zlasti zaradi tega, ker je baže preveč popustljiv in ne mara brezobzirnega bojevanja proti Angliji. Opozicija zahteva, naj o stvari razsodi cesar Viljem. Stališče Bethmann-Hollwega pa nikakor ni omajano, zakaj kancler je s svojim nastopom že od početka vojne vplival toliko na javnost, da se ta po večini vedno zanaša na njegovo osebo. Opozicionalci zahtevajo tudi javnost diplomacije ter so dosegli, da so se priredila zaupna posvetovanja o državnopolitiških vprašanjih.

Republika na južnem Kitajskem. Na juž. Kitajskem se je nekaj kantonov združilo in hočejo ustanoviti samostojno republiko.

Na Japonskem so dobili novo vlado, da izvede zahteve, ki so jih stavili Japonci na Kitajsko. Novi ministrski predsednik je grof Terauchi.

Naročajte list „Delavec!“

Izdajatelj Ivan Mlinar.

Odgovorni urednik Viktor Zore.

Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Čaj ki ne potrebuje **SLADKORJA**, ako se pridene čaju „Sida-medeni prašek“ ali pa „Sida-limonadni prašek“ dve do tri kavne žlice Sida praška na skodelico čaja. 1 zavojček „medeni“ stane 35 vin. in „limonadni“ pa 40 vin. Po pošti se pošilja najmanj 12 zavojčkov po povzetju. Za otroke jako priporočljivo, za vojake, izletnike in za domačo rabo. Naroča se pri **JOS. BERDAJS, LJUBLJANA 5. Zeljarska ulica.**

Za prekupce in trgovce pri večjem naročilu popust.

OKRAJNA BOLNIŠKA BLAGAJNA V ZAGORJU OB SAVI.

Pisarna: V posloplju Občnega konsumnega društva I. nadstropje. — Uradne ure so od 8. do 12. ure dop. in od 2. do 5. ure pop. Ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

Zdravnik blagajne.	Ordinira dopoldne.	Z a čl a n e :
Dr. Tomo Žarnik v Zagorju.	od 9. do 11. ure	V občinah: Zagorje, Kotedrež, Aržiše St. Lambert in Kolovrat
Dr. Ivan Premrov, Gradec pri Litiji	od 8. do pol 12. ure	V sodnem okraju Litija, izvzemši člane iz predilnice
Dr. Karol Wisinger, v predilnici v Gradcu pri Litiji	od 8. do 9. ure	Za člane iz predilnice v Gradcu pri Litiji
Dr. Rudolf Repič, Št. Vid pri Zatični	od 9. do 11. ure	V sodnem okraju Višnjagora

Člani iz občin Zagorje, Kotedrež, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika. Člani iz predilnice se izkažejo pri zdravniku s svojo izkaznico. Vsi ostali člani iz sodnih okrajev Litija in Višnjagora, se morajo pridržavniku izkazati z nakaznico, izgotovljeno od njih delodajalca. Stroškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list, se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. S pritožbami se je obračati na načelnika blagajne.

Načelstvo.

Za jesensko sezono
priporoča trdka
Gričar & Mejač
LJUBLJANA, Prešernova ulica 9.

svojo bogato zalogo
izgotovljenih
oblek
za gospode in dečke
ter mične novosti
v konfekciji za
dame in deklice.
Ceniki zastonj in franko.

Žepni koledar za leto 1917

izide ta teden. Cena mu bo K 1.20, po pošti 10 v. več. Vsebina bo bogateja nego je bila lani. Organizacije in zaupnike vabimo, da koledar čimpreje naroče pri: „Založba delavskih žepnih koledarjev“ v Ljubljani, Šelenburgova ulica šte. 6. I.

Rudarski koledar za leto 1917

izide ta teden. Cena mu bo K 1.20 po pošti 10 vin, več. Vsebina bo bogateja nego je bila lani. Organizacije in zaupnike vabimo, da koledar čimpreje naroče pri: „Založba delavskih žepnih koledarjev“ v Ljubljani, Šelenburgova ulica šte. 6. I.

Učiteljska tiskarna

LJUBLJANA, Francišanska ulica šte. 6.
registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejšje plakate in vabila za shode in veselice.

Letne zaključke

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd.

Stereotipija. Litografija

Okrajna bolniška blagajna v Ljubljani.

Pisarna: Turjaški trg šte. 4, prvo nadstropje
Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne
Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanov
	dopol.	popol.	
Dr. Rošenina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Breskvar Viktor	1.—3. pop.		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Bock Emil očesne in ušesne bol.	10—12	2—3	Frančišk. ul. št. 4. pritličje
Dr. Kraigher Alojzij	1.—3. pop.		Poljsanska cesta 18/I.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika (bolniško zglasnico); brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih, Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščnina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne. S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.

Ivan Jax in sin,

Ljubljana Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev
in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)
za rodbino in obrt.
Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe zastonj in franko.